

Kiirgushädaolukorra lahendamise plaan

1. Sissejuhatus

Kiirgushädaolukorra lahendamise plaan (edaspidi *plaan*) sätestab hädaolukorra lahendamise korralduse kiirgushädaolukorras.

2. Plaanis kasutatud mõiste

2.1 **Avariikiirituse olukord** on tuuma- või kiirgusavarii või kuriteo või muu ootamatu sündmuse tagajärjel kujunenud kiiritusolukord, mille kontrolli all hoidmine nõuab inimese elu või tervise, vara või keskkonna kaitsmiseks edasilükkamatute kaitsemeetmete rakendamist.

2.2 **Püsikiirituse olukord** on suurem looduslik kiiritus või minevikus toimunud kiirgustegevuse või avariikiirituse olukorras tekkinud kiiritus või muu mittetavapärane kiiritusolukord, mis ei nõua või enam ei nõua edasilükkamatute kaitsemeetmete rakendamist.

2.3 **Kiirgushädaolukord** on avariikiirituse olukord, millega kaasneb või võib kaasneda kehtestatud sekkumistasemetega ületamine.

2.4 **Kiirgushädaolukorra lahendamine** hõlmab tegevusi, mille eesmärk on vältida või leevendada ioniseerivast kiirgusest tingitud ohtu inimeste elule või tervisele või keskkonnale ning leevendada radioaktiivsest saastumisest tingitud tagajärgi inimeste elule või tervisele või keskkonnale ning taastada elutähtsate teenuste toimimine.

2.5 **Päästesündmus** on ootamatu olukord, mis vahetult ohustab füüsikaliste või keemiliste protsesside kaudu inimese elu, tervist, vara või keskkonda tulekahju, loodusõnnetuse, plahvatus, liiklusõnnetuse, keskkonna reostuse või muu sarnase olukorra korral. Avariikiirituse olukord on käsitletav päästesündmusena.

2.6 **Päästetöö** on päästesündmuse toimumisel, ohu tõrjumisel ja kõrvaldamisel ning päästesündmuse tagajärgede leevendamisel viivitamata rakendatavad, vältimatud ja edasilükkamatud tegevused.

2.7 **Sekkumine** on kiirgusallikatele, kiiritusradadele ja isikutele suunatud inimtegevus, mis väldib või vähendab inimeste kiiritust allikast, mis ei ole kiirgustegevuse osa või mis on kontrolli alt väljas.

2.8 **Sekkumistase** on välditava ekvivalent- või efektiivdoosi väärtus, mille ületamisel tuleb kaaluda meetmete rakendamist elanike kaitsmiseks, kusjuures välditav doos on seotud ainult selle kiiritusraja ja kiirgusallikaga, mille suhtes kaitsemeetmeid rakendatakse.

2.9 **Keeluala** on eluohtlik ala, kus viibivale inimesele antakse korraldus alalt väljumiseks ning kuhu sisenemine on keelatud.

2.10 **Ohuala** on eluohtlik ala, kus doosikiirus 1 m kaugusel kiirgusallikast või saastunud maapinnast on suurem, kui 100 mikroSv/h. Ohualal viibiv inimene päästetakse või

evakueeritakse ning kuhu võib siseneda vaid asjakohast väljaõpet omav ja kaitsemeetmeid kasutav inimene päästetöö juhi antud ülesande täitmiseks.

2.11 **Turvaala** on ala, kus doosikiirus 1 m kaugusel kiirgusallikast või saastunud maapinnast on väiksem või võrdne, kui 100 mikroSv/h. Turvaalal viibiv inimene evakueeritakse või antakse korraldus varjumiseks ning kuhu lubatakse ainult päästetööga otseselt seotud inimesed ja päästetöö juhi lubatud inimesed ja tehnika.

2.12 **Hoiatusala** on ala, kus viibivat inimest teavitatakse ja hoiatatakse päästesündmuse mõjudest ning kust ta vajaduse korral evakueeritakse.

2.13 **Sündmuskoht** on keelu-, ohu- ja turvaalast koosnev päästetöö juhi poolt määratud ala, kus võivad viibida vaid päästetööga otseselt seotud inimesed ja päästetöö juhi lubatud inimesed ja tehnika, kus paiknevad kannatanud ja asitõendid ning esinevad sündmusest põhjustatud kahjustused.

2.14 **Radioaktiivsete jäätmete käitluskoha riiklik haldaja on** avariikiirituse olukorras sekkumises osalev juriidiline isik, kes on selleks nimetatud majandus- ja kommunikatsiooniministri otsusega.

2.15 **Saasteärastus** on radioaktiivse saaste eemaldamine eesmärgiga vähendada materjalide, inimeste või ümbritseva keskkonna jääradioaktiivsust.

2.16 **Evakueerimine** on elanike ja vara ajutine ümberpaigutamine kohta, kus ei ole vahetult ohus inimeste elu või tervis.

3. Kiirgushädaolukorra lahendamise korraldus

3.1 Kiirgushädaolukorras juhib hädaolukorra lahendamist Päästeamet või päästekeskus (edaspidi koos nimetades *päästeasutus*). Päästeasutusel on õigus kaasata hädaolukorra lahendamisele asutusi ja isikuid arvestades nende asutuste ja isikute pädevust ning volitusi ja saada neilt halduskoostöö seaduses ettenähtud alustel ja korras ametiabi hädaolukorra lahendamisel.

3.2 Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon, regionaalne kriisikomisjon ja kohaliku omavalitsuse kriisikomisjon abistavad vajadusel oma tegevuspiirkonnas päästeasutust hädaolukorra lahendamisel.

4. Hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuur

4.1 Päästeasutus moodustab juhtimisstruktuuri hädaolukorra lahendamise juhtimise korraldamiseks sõltuvalt hädaolukorra olemasolevate või võimalike tagajärgede ulatusest:

4.1.1 sündmuskohal;

4.1.2 päästekeskuse tegevuspiirkonna ulatuses;

4.1.3 üleriigiliselt.

5. Kiirgushädaolukorra lahendamisel osalevate asutuste ja isikute ülesanded

5.1 Päästeasutus:

5.1.1 juhib hädaolukorra lahendamist ja teeb päästetööd;

5.1.2 juhindub kiirgushädaolukorra lahendamisel keskkonnaministri poolt määrusega kehtestatud sekkumis- ja tegutsemistasemetest;

5.1.3 määrab kiirgushädaolukorra korral ohuala ja turvaala, juhindudes lisast ning korraldab selle piiramise ehk perimeetri märgistamise;

5.1.4 määrab kiirgushädaolukorra korral lisaks ohualale ka keeluala ja hoiatusala;

5.1.5 teeb isikute ja asjade saasteärastust sündmuskohal;

5.1.6 moodustab hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuurid ning otsustab teiste asutuste ja isikute kaasamise;

5.1.7 määrab hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuri töökorralduse ning tagab juhtimisstruktuuri toimimise, sealhulgas selleks vajalikud sideskeemid ja – vahendid;

5.1.8 koordineerib hädaolukorra lahendamisel osalevate või hädaolukorra lahendamisega seotud asutuste ja isikute tegevusi;

5.1.9 koordineerib hädaolukorra lahendamiseks vajalike ressursside kaasamist ja kasutamist, sealhulgas tagab logistilise toe sündmuskohal (toitlustus, sanitaartingimused, hügieen, muu vajalik);

5.1.10 kogub ja analüüsib hädaolukorra lahendamiseks vajalikku teavet;

5.1.11 jälgib ja analüüsib hädaolukorra lahendamisega seotud sündmuste arengut;

5.1.12 koondab koostöös teiste asutuste ja juriidiliste isikutega hinnangud hädaolukorra mõjudest elutähtsatele teenustele;

5.1.13 korraldab hädaolukorra lahendamisel osalevate või hädaolukorra lahendamisega seotud asutuste ja isikute teabevahetust, sealhulgas korraldades sidepidamise sündmuskohal;

5.1.14 korraldab koostööd välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega hädaolukorra lahendamisega seotud küsimustes;

5.1.15 korraldab koostööd omavalitsusüksustega hädaolukorra lahendamisel;

5.1.16 nõustab omavalitsusüksusi elanikkonna kaitse korraldamisel;

5.1.17 korraldab elanikkonna evakueerimist;

5.1.18 annab käitumisjuhised ja teavitab avalikkust hädaolukorra lahendamisest;

5.1.19 omab ülevaadet hädaolukorra lahendamisel kasutatavatest enda ning teiste asutuste ja isikute ressurssidest. Koostab selleks vastava ressursikataloogi, kus on ülevaade asjaomaste asutuste ja isikute tehnilistest ressurssidest koos personali kontaktandmetega ning uuendab ressursikataloogi vähemalt üks kord aastas.

5.2 Keskkonnaamet:

5.2.1 korraldab õhu ja pinnase radioaktiivsuse seiret ning koostab päästeasutusele kiirgusanalüüsid;

5.2.2 korraldab kiirgushädaolukorras võimaliku radioaktiivse aine ajalise ja ruumilise laialikandumise ning võimaliku saadava kiirituse hindamist ja nõustab päästeasutust ja teisi kiirgushädaolukorra lahendamisel osalevaid asutusi ja isikuid kiirgushädaolukorra ulatusest sõltuvalt;

5.2.3 tagab radioaktiivselt saastatud ala(de) väljaselgitamise ning nõustab päästeasutust ohuala ja kaitseala määramisel ja piiritlemisel;

5.2.4 töötab päästeasutuse jaoks välja vajalikud soovitud hädaolukorra lahendamise alaste meetmete rakendamiseks radioaktiivse saastumise korral;

5.2.5 nõustab päästeasutust radioaktiivse saaste eemaldamisel isikutelt ja asjadelt ning teostab mõõtmisi ja annab hinnanguid radioaktiivse saaste kriteeriumite ületamise või mitteületamise kohta;

5.2.6 korraldab kõrgeenenud kiirgustasemega alal viibinud füüsiliste isikute kiirgusdooside hindamise, dokumenteerimise ning andmete edastamise päästetöö juhile või tema määratud sündmuskohal tervisekontrolli teostavale tervishoiutöötajale;

5.2.7 tagab vajadusel hädaolukorakiirituse isikuseire dooside hindamise ja koostöös Terviseametiga töötab välja lahenduse, kuidas tagatakse hindamise tulemuste esitamise tervisekontrolli teostavale meedikule;

5.2.8 lisab hädaolukorra lahendamise käigus saadud kiirgustöötajate dooside andmed riiklikusse kiirgustöötajate doosiregistrisse.

5.3 Politseiasutus:

5.3.1 ennetab, selgitab välja, tõrjub ja kõrvaldab avalikku korda ähvardavat ohtu kiirgushädaolukorra lahendamisel;

5.3.2 korraldab kiirgushädaolukorrast mõjutatud inimeste üle arvestuse pidamist;

5.3.3 reguleerib liiklust;

5.3.4 kaitseb sündmuskohal olevat ja kiirgushädaolukorraga seotud inimeste vara;

5.3.5 osaleb hoiatusalal inimeste teavitamise, hoiatamise ning evakueerimise läbiviimisel;

5.3.6 tagab kiirgushädaolukorra mittekannatanute-, hukkunute-, evakueeritute- ja varade kogumispunti tegevuse;

5.3.7 tagab sündmuskoha juurdesõidutee, kontrollpunkti, tehnika kogunemispunkti, väljasõidutee, transpordivahetuspunkti ja õhusõiduki maandumispunkti tegevuse.

5.4 Terviseamet:

5.4.1 korraldab koostöös Keskkonnaametiga joogivee radioaktiivsuse seiret ja joogivee kiirgusanalüüsi;

5.4.2 töötab koostöös Veterinaar- ja Toiduameti ja Keskkonnametiga välja juhised elanikkonnale joogivee- ja toiduainetekasutamise piiranguks;

5.4.3 koordineerib kiirgushädaolukorras kannatanutele tervishoiuteenuse osutamist;

5.4.4 koordineerib juhiste väljatöötamist elanikkonnale ja tervishoiuteenuse osutajatele.

5.5 Veterinaar- ja Toiduamet:

5.5.1 korraldab koostöös Keskkonnaametiga toiduaineteradioaktiivse saastuse seiret ja toiduainete kiirgusanalüüsi;

5.5.2 töötab koostöös Terviseameti ja Keskkonnametiga välja juhised elanikkonnale toiduainete kasutamise piiranguks.

5.6 Sekkumises osalev radioaktiivsete jäätmete käitluskoha riiklik haldaja:

5.6.1 korraldab radioaktiivsete jäätmete käitlemist, transporti ja ladustamist;

5.6.2 korraldab radioaktiivselt saastatud alal saasteärastust kuni kiirgustasemeni, mis ei põhjusta elanikukiirituse piirmäära ületamist.

5.7 Omavalitsusüksus:

5.7.1 nõustab kohalike olude osas päästeasutust;

5.7.2 abistab päästeasutust hädaolukorra lahendamisel;

5.7.3 osaleb evakueerimise läbiviimisel;

5.7.4 tagab evakueeritute transpordi ja paigutamise s.h. olmetingimused ja toitlustamise;

5.7.5 koondab ja annab regulaarselt päästeasutusele infot oma haldusterritooriumil hädaolukorra seaduse § 34 lõikes 9 sätestatud elutähtsate teenuste toimepidevuse seisust.

5.8 Tervishoiuteenuse osutajad tagavad kannatanutele vajalike tervishoiuteenuste osutamise.

5.9 Tartu Ülikooli Füüsika Instituut abistab vajadusel Keskkonnaametit kiirgusanalüüside ja kiirgusohutushinnangute koostamisel.

5.10 Elutähtsa teenuse osutajad rakendavad meetmeid teenuse osalise või täieliku katkestuse tagajärgede leevendamiseks ning teenuse osutamise osalise või täieliku katkestuse korral elutähtsa teenuse toimepidevuse taastamiseks, juhindudes teenuse toimepidevuse plaanist.

5.11 Teistes õigusaktides sätestatud riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste ja isikute pädevused ja volitused kehtivad ka hädaolukorra lahendamisel.

6. Teabevahetuse korraldus

6.1 Keskkonnaamet teavitab Siseministeeriumi teabe- ja analüüsiosakonda keskkonnaministri kehtestatud sekkumistasemete ületamisest radioaktiivse saastumise korral ülepiirilise tuumaõnnetuse või riigisisese tekkepõhjusega kiirgusõnnetuse tagajärjel.

6.2 Keskkonnaamet teavitab Siseministeeriumi teabe- ja analüüsiosakonda keskkonnaministri kehtestatud sekkumistasemete ületamise vahetust ohust ülepiirilise tuumaõnnetuse või riigisisese tekkepõhjusega kiirgusõnnetuse korral.

6.3 Päästeasutus teavitab Siseministeeriumi teabe- ja analüüsiosakonda paikkonna keemilisest, bioloogilisest või radioaktiivsest saastumisest.

6.4 Siseministeeriumi teabe- ja analüüsiosakond edastab saadud teabe hädaolukorrast või hädaolukorra tekkimise vahetust ohust viivitamata telefoni või muu sidevahendi teel:

6.4.1 Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehele, tema äraolekul Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehe asetäitjale;

6.4.2 Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehe, tema äraolekul Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehe asetäitja korraldusel kriisikomisjoni liikmetele;

6.4.3 Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehe, tema äraolekul Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni esimehe asetäitja korraldusel teistele asjassepuutuvatele ametiisikutele, asutustele ja juriidilistele isikutele;

6.4.4 Päästeametile (juhul, kui info esitaja ei ole Päästeamet);

6.4.5 Justiits-, Kaitse-, Keskkonna-, Majandus- ja Kommunikatsiooni-, Põllumajandus- ning Sotsiaalministeeriumile.

6.5 Kiirgushädaolukorra lahendamisel osalevate asutuste ja isikute vahelist teabevahetust kiirgushädaolukorra lahendamise ajal korraldab ja koordineerib päästeasutus.

6.6 Päästeasutus korraldab hädaolukorra lahendamisel osalevate asutuste või isikute teabevahetust:

6.6.1 Vabariigi Valitsuse kriisikomisjonis;

6.6.2 regionaalses kriisikomisjonis;

6.6.3 kohaliku omavalitsuse kriisikomisjonis;

6.6.4 hädaolukorra lahendamise juhtimisstruktuuris.

6.6.5 hädaolukorra lahendamisega seotud asutuste ja isikute vahel.

6.7 Elutähtsa teenuse osutaja teavitab elutähtsa teenuse osalisest või täielikust katkemisest päästeasutust.

7. Avalikkuse teavitamise korraldus

7.1 Avalikkust teavitab kiirgushädaolukorra tekkimise vahetust ohust Keskkonnaamet ning kiirgushädaolukorra lahendamise eest vastutavast päästeasutusest.

7.2 Päästeasutus annab koostöös Keskkonnaametiga ning Terviseametiga avalikkusele juhiseid kiirgushädaolukorras käitumiseks, et ennetada ohu tekkimist inimeste elule või tervisele, varale, keskkonnale ning elutähtsate teenuste toimepidevusele.

7.3 Avalikkuse teavitamisel on vajalik kindlustada järgneva teabe kättesaadavus:

7.3.1 ülevaade hädaolukorrast ja kahjustatud piirkondadest;

7.3.2 info tegevustest elutähtsate teenuste taastamisel sh elutähtsa teenuse võimalik katkestuse piirkond, käitumisjuhised katkestuse korral ja taasteaeg;

7.3.3 info hädaolukorra lahendamise seotud asutustest ja isikutest;

7.3.4 käitumisjuhised ohuolukorras tegutsemiseks;

7.3.5 hädaolukorra kohta info jagamise viisid.

7.4 Avalikkuse teavitamisel on vajalik tagada:

7.4.1 väärinfo ja spekulatsioonide ümberlõkkamine;

7.4.2 hädaolukorra kohta info jagamise viisidest teavitamine.

7.5 Teavituskava avalikkuse teavitamise korraldamiseks koostab koostöös hädaolukorra lahendamisele kaasatavate asutustega päästeasutus. Teavituskava koostamist nõustab valitsuse kommunikatsioonibüroo. Teavituskava kinnitab päästeasutus. Teavituskava on enne selle kehtestamist heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni kriisikommunikatsiooni töögrupi juhi poolt.

8. Rahvusvahelise koostöö korraldus kiirgushädaolukorra lahendamisel

8.1 Hädaolukorra lahendamiseks vajaliku rahvusvahelise abi kaasamise õigus on Vabariigi Valitsusel, kes tugineb otsuse langetamisel Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni ettepanekule rahvusvahelise abi kaasamise osas.

8.2 Vabariigi Valitsus võib välislepingu alusel volitada Päästeametit taotlema hädaolukorra lahendamiseks vajalikku rahvusvahelist abi.

8.3 Rahvusvahelise abi taotlus esitatakse kas otse välisriigile või rahvusvahelisele organisatsioonile.

8.4 Rahvusvahelist koostööd hädaolukorra lahendamisel osalevate välisriikide, sealhulgas välisriikide välisesindustega Eesti Vabariigis ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sealhulgas nende esindustega Eesti Vabariigis korraldab Päästeamet, teavitades rahvusvahelisest koostööst Siseministeeriumi ja Välisministeeriumi.

8.5 Kiirgushädaolukorras korraldab kiirgusalast teabevahetust Euroopa Komisjoni ja Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuriga Keskkonnaamet kooskõlastatult Päästeametiga.

9. Kulude hüvitamise korraldus

9.1. Esmase kulude katteallikana nähakse ette hädaolukorra lahendamisel osalevate asutuste eelarvelised vahendid.

9.2. Tervishoiuteenuse osutajatele kaetakse tervishoiuteenuse osutamise kulud ravikindlustuse eelarvest või riigieelarves vältimatu abi osutamiseks ettenähtud vahenditest.

9.3. Vahendite mittepiisavusel või puudumisel esitatakse taotlus kulude katmiseks Vabariigi Valitsuse reservist vastavalt Vabariigi Valitsuse reservist raha eraldamise ja selle kasutamise korrale.

10. Evakueerimise korraldus

10.1 Evakueerimise otsuse teeb päästeasutus. Päästeasutus võib evakueerimise otsuse anda soovituslikuna või viibimiskeelu kehtestamisega kohas, kus toimub päästetöö või demineerimistöö.

10.2 Elanike evakueerimist korraldab päästeasutus vastavalt Päästeameti peadirektori kinnitatud evakueerimise juhendile.